

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра політології і державного управління**

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА»
№ 58

Надія Кічера

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАДАХ**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для студентів-магістрантів
спеціальності «281 Публічне управління та адміністрування»**

Ужгород – 2022

К 46

Кічера Н. Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах: навчально-методичні рекомендації (для студентів-магістрантів спеціальності «281 Публічне управління та адміністрування») / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / №58; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород, УжНУ. 2022. 74 с.

Розробник:

Надія Кічера, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук УжНУ.

Рецензенти:

Мирослава Лендьел, доктор політичних наук, професор кафедри політології і державного управління УжНУ, професор;

Ольга Сурніна-Далекорей, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління УжНУ, доцент.

Робочу програму навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук УжНУ «16» червня 2022 р., протокол № 13.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук «07» червня 2022 р., протокол №8.

Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 58

(створена рішенням кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 7 від 26 лютого 2014 року)

© Надія Кічера, 2022

© Навчально-методична серія «Кафедра», 2022

© Кафедра політології і державного управління УжНУ, 2022

© УжНУ, Ужгород, 2022

ЗМІСТ

Вступ до навчальної дисципліни	4
Опис навчальної дисципліни.....	5
Мета навчальної дисципліни.....	6
Передумови для вивчення навчальної дисципліни.....	8
Очікувані результати навчання.....	8
Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання.....	11
Програма навчальної дисципліни.....	16
Тематика, плани та методичні рекомендації для підготовки до практичних занять	25
Методичні вказівки з організації самостійної роботи студентів	50
Перелік та зразки завдань на модульні контрольні роботи.....	52
Перелік питань для підсумкового контролю (іспит).....	56
Інструменти, обладнання, програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.....	58
Додатки для виконання самостійної роботи та практичних завдань.....	58
Короткий термінологічний словник.....	63
Рекомендовані джерела	66

ВСТУП ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах» представлена в освітньо-професійній програмі «Державна служба» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «281 Публічне управління та адміністрування» галузі знань «28 Публічне управління та адміністрування», затвердженої в 2021 році, як обов'язковий (нормативний) компонент.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	28 Публічне управління та адміністрування
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	Державна служба
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **28 Публічне управління та адміністрування** спеціальності **281 Публічне управління та адміністрування** освітньої програми «**Державна служба**».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-ий	1-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2,9 аудиторних – 46 самостійної роботи студента – 74	2-ий	2-ий
	Лекції:	
	26	10
	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	74	106

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах» є засвоєння теоретичних основ та практичних механізмів в галузі публічного управління в територіальних громадах, загалом у сфері місцевого самоврядування, отримання навичок для стратегічного планування місцевого розвитку, ресурсного забезпечення даних процесів, розробки і прийняття управлінських рішень, у тому числі з широким залученням громадської участі.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) інтегральної компетентності:

- здатність розв'язувати складні задачі й проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог;

2) загальних компетентностей:

- здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК-02);

- здатність розробляти та управляти проектами (ЗК-03);

- здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні (ЗК-04);

- здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології (ЗК-05);

- здатність до професійного спілкування іноземною мовою (ЗК-06);

- здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК-07);

- здатність до сприйняття змін, адаптації до нової ситуації та готовності приймати нестандартні рішення (ЗК-08);

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різноманітних джерел (ЗК-09);

3) спеціальних компетентностей:

- здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти (СК-01);
- здатність організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери (СК-02);
- здатність організовувати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій, зокрема розробляти заходи щодо впровадження електронного урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування (СК-03);
- здатність визначати показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях (СК-04);
- здатність представляти органи публічного управління у відносинах з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадянами та налагоджувати ефективні комунікації з ними (СК-05);
- здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки України (СК-06);
- здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції (СК-10);
- здатність дотримуватися морально-етичних засад у професійній управлінській, консультативній, аналітичній та експертно-дослідницькій діяльності (СК-11);
- здатність оперативно вирішувати теоретичні, аналітичні, практичні задачі в багатонаціональному та соціально неоднорідному регіоні (СК-12);
- здатність застосовувати кращі практики публічного управління та адміністрування держав Європейського Союзу (зокрема, Карпатського Єврорегіону), а саме – Румунії, Угорщини, Словаччини, Польщі (СК-13).

Крім того, вивчення вказаної вибіркової навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому орієнтуватися в особливостях управління, планування регіонального розвитку, зокрема і на рівні ОТГ, раціонального та ефективного використання ресурсів на рівні територіальних громад, з метою якнайкращого забезпечення потреб

населення, врахування їх думки в процесі прийняття управлінських рішень та стратегічного планування розвитку територіальної громади.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК.01 Теорія та методологія публічного управління

ОК.03 Політико-правове забезпечення публічного управління та адміністрування

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Державна служба», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень.	ПРН-1
Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування.	ПРН-4
Визначати пріоритетні напрями впровадження електронного урядування та розвитку електронної демократії.	ПРН-5
Здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проектами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи й технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських і загально-організаційних структур.	ПРН-6
Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи.	ПРН-7
Представляти органи публічного управління й інші	ПРН-10

організації публічної сфери та презентувати для фахівців і широкого загалу результати їх діяльності.	
Розробляти обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції, враховувати цілі, наявні законодавчі, часові та ресурсні обмеження, оцінювати політичні, соціальні, економічні й екологічні наслідки варіантів рішень.	ПРН-11
Планувати і здійснювати наукові й прикладні дослідження у сфері публічного управління та адміністрування, включаючи аналіз проблематики, постановку цілей і завдань, вибір та використання теоретичних і емпіричних методів дослідження, аналіз його результатів, формулювання обґрунтованих висновків.	ПРН-12
Уміти оперативно й ефективно вирішувати теоретичні, аналітичні, практичні задачі в багатонаціональному та соціально неоднорідному регіоні.	ПРН-14
Використовувати досвід і кращі практики публічного управління та адміністрування регіонів сусідніх із Україною держав Європейського Союзу (зокрема, Румунії, Угорщини, Словаччини, Польщі).	ПРН-15

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Уміння виробляти й аналізувати публічну політику та управління на регіональному рівні та рівні територіальних громад, володіти основами та технологіями прийняття управлінських рішень на рівні ОТГ.	ПРН-1
Знання особливостей використання сучасних статистичних методів, цифрових, інформаційно-комунікативних технологій в контексті публічного управління та адміністрування в територіальних громадах.	ПРН-4
Знання особливостей і пріоритетних напрямів впровадження	ПРН-5

електронного урядування, розвитку електронної демократії загалом на регіональному рівні з метою якісного надання послуг населенню.	
Знання теорії та можливих практичних механізмів ефективного управління ресурсами на регіональному рівні, володіти базовими навичками антикризового менеджменту на рівні територіальних громад, вміння застосовувати сучасні моделі, підходи й технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських і загально-організаційних структур на регіональному рівні.	ПРН-6
Уміння розробляти програмні документи щодо розвитку публічного управління та адміністрування в територіальних громадах, використовуючи сучасні, в тому числі, командні методи роботи.	ПРН-7
Уміння працювати «в» та «з» органами публічного управління й іншими організації публічної сфери на рівні територіальних громад.	ПРН-10
Уміння розробляти ефективні управлінські рішення на рівні територіальних громад, з урахуванням їх потреб, відповідно корелюючи дані процеси з інтересами держави, у тому числі по питанням європейської та євроатлантичної інтеграції; вміння оцінювати наслідки рішень, стратифікувати можливі альтернативи.	ПРН-11
Уміння виконувати наукові й прикладні дослідження у сфері публічного управління та адміністрування на рівні територіальних громад, розробляти відповідну методологію, оцінювати їх результати, формулювати відповідні обґрунтовані висновки та рекомендації.	ПРН-12
Уміння працювати в багатонаціональних, соціально неоднорідних, прикордонних регіонах та громадах.	ПРН-14
Уміння використовувати закордонний досвід публічного управління та адміністрування на місцевому рівні, зокрема країн-сусідів, держав Європейського Союзу.	ПРН-15

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- усний іспит;
- письмове тестування;
- аналітичне есе;
- аналітичний реферат;
- презентації результатів виконаної індивідуальної роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичних робіт, письмове тестування.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
6	6	6+10	6	6+10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	50	100
6	6	6+10	6	6+10		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	30	5	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні			1	10
Презентація	2	20		
Реферат				
Есе			1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з трьох видів завдань, різних рівнів складності.

Перший рівень – це завдання тестового характеру, покликані оцінити загальний рівень засвоєння знань студентами з дисципліни відповідно до тематичного блоку модулю, який був розкритий на лекційних заняттях і обговорювався на семінарських заняттях. Перший рівень завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 10 балів.

Друге завдання понятійно-категоріального характеру, має на меті оцінити розуміння загальнотеоретичних основ публічного управління та адміністрування в територіальних громадах, зокрема релевантних понять та категорій. Другий рівень завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 10 балів.

Третій рівень завдань модульної контрольної роботи складається із запитань творчо-описово-аналітичного характеру, які стосуються пройденого матеріалу та особливостей практичної реалізації публічного управління та адміністрування в територіальних громадах, прийняття

ефективних рішень, функціонування органів публічного управління на регіональному рівні загалом. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третій рівень завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінений у 30 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до *«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсних) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) – заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Територіальна громада як основа місцевого самоврядування.

Територіальна громада як базовий суспільствоутворюючий елемент, основний стрижень місцевого самоврядування. Визначення територіальної громади. Права громад. Право на самоврядування.

Основні ознаки територіальної громади: а) інтеграційна ознака; б) територіальна ознака; в) інтелектуально-комунікативна ознака; г) функціонально-цільова ознака.

Територіальна громада як специфічний первинний колективний суб'єкт місцевого самоврядування. Механізми та засади функціонування територіальних громад. Спроможна громада. Показники спроможності територіальної громади. Особливості розвитку територіальної громади в умовах воєнного стану.

Тема 2. Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком.

Становлення демократичного громадянського суспільства та забезпечення стійкого розвитку. Актуальність узгодженості зв'язку держави як цілісної частини зі своїми елементами – гілками влади, рівнями управління та структурно-функціональними підрозділами. Основа структурування та функціонування апарату державної влади – єдність принципів централізації та децентралізації. Апарат державного управління. Співвідношення концентрації влади і її децентралізації. Можливі виклики децентралізації.

Централізація в системі публічного управління. Характерні риси централізації. Організуючий момент централізації в державному управлінні.

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах

Головні елементи стратегії управління ТГ: самостійність, ефективність, управлінські інновації, швидкість та обґрунтування прийняття рішень. Менеджмент даного сектору. Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування. Реформа з децентралізації влади. Правове регулювання діяльності ТГ.

«План законодавчого забезпечення реформ в Україні». Нове трактування адміністративно-територіальних одиниць. Реорганізація місцевих державних адміністрацій в органи контрольного-наглядового типу та питання утворення виконавчих обласних і районних рад. Творення виконавчих обласних і районних рад. Основні положеннями Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Гарантії, які забезпечують стабільність і дієздатність територіальних громад, формування ефективних рад і їхніх виконавчих органів. Головне завдання територіальних громад.

Закон України «Про співробітництво територіальних громад». Інші законодавчі акти, які регламентують передачу управління від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування. Зміна матеріально-фінансового стану. Посилення функціональної спроможності місцевого самоврядування. Необхідність покращення функціонування територіальних громад через законодавчі ініціативи: «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеву службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцевий референдум», «Про муніципальні варти», «Про державний нагляд за законністю рішень органів місцевого самоврядування» тощо.

Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах в умовах війни та в поствоєнний період в Україні.

Тема 4. Функціонування територіальних громад в європейських країнах.

Практика розробки та прийняття багатосторонніх міжнародних договорів держав-членів Ради Європи, що визначають законодавчі орієнтири та політику в галузі місцевої і регіональної демократії. Акцент на адміністративно-територіальний устрій. Поділ території держави на відповідні адміністративно-територіальні одиниці. Створення умов для формування найбільш ефективної системи публічної адміністрації, заснованої на врахуванні географічних, демографічних, економічних, соціальних, культурних та інших особливостей територіальних одиниць. Раціональна територіальна організація держави.

Адміністративно-територіальний устрій значної частини провідних країн світу. Реформування системи територіальної організації влади. Приклади функціонування місцевого самоврядування в країнах Центральної Європи, Балтії та Скандинавії.

Тема 5. Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах.

Громадянське суспільство. Відносини органів публічної влади та громадян з метою вирішення питань організації життєвого простору. Вирішення питань місцевого значення. Особливості та проблеми певної території. Розробка найбільш раціональної й ефективної тактики реалізації державних стратегій і програм. Залучення до цього процесу різних інституцій громадянського суспільства. Рівні й органи публічного управління. Органи публічного управління низового рівня. Місцева рада (сільська, селищна, міська). Сільський, селищний, міський голова. Виконком. Інші інституції управління в громаді. Посадові особи. Органи місцевого самоврядування та органи державної влади. Ставлення громадян до ініціатив органів публічної влади, внесення пропозицій щодо корегування прийнятих рішень.

Реформа місцевого самоврядування, європейський та національний досвід. Державна політика у цій сфері. Повноваження, ресурси та відповідальність.

Органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

МОДУЛЬ 2

Тема 6. Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах.

Ресурсне забезпечення. Доступність та використання ресурсів, існування управлінського механізму. Інформаційна база ресурсного потенціалу регіонів (розмір, структура, динаміка, баланс, джерела формування, форма власності).

Ресурсний потенціал регіону/міста/села. Інформаційні документи ресурсного потенціалу. Матеріальні ресурси: природно-сировинні (природна, економічна ознака), майнові (комунальна власність – ефективна оренда, спільне використання, корпоратизація, продаж нерентабельних об'єктів), інфраструктурні (виробнича, управлінська, ринкова, соціальна, екологічна).

Людські ресурси: чисельність населення, режим відтворення населення, статеві-вікова структура, система розселення, рівень урбанізації, рівень освіти, професійна кваліфікація, доходи та витрати, життєвий рівень населення, забезпеченість соціальними послугами.

Трудові ресурси: частина населення, здатна працювати (загальна чисельність, рівень зайнятості, склад за статтю та віком, галузева структура зайнятості, рівень освіти & професійна підготовка).

Фінансові ресурси: фінансові ресурси місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, неурядових організацій, фізичних осіб, іноземних держав та міжнародних організацій.

Джерела фінансування – бюджетні, інвестиційні, кредитні, грантові.

Управління ресурсами громади в умовах воєнного стану.

Тема 7. Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах.

Ефективні системи управління. Динамічні процеси інформатизації та поширення інформаційно-комунікативних технологій. Гнучка система реагування та співпраці. Збір, аналіз та використання інформаційних ресурсів. Умови функціонування та ефективного виконання повноважень органами державної влади різних рівнів, органами місцевого самоврядування.

Ефективна та якісна система інформаційного-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади. Впровадження та всебічне використання сучасних інформаційних технологій в управлінській діяльності. Забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки прийняття державних управлінських рішень на всіх рівнях. Інформаційні потреби державних службовців та інших категорій громадян. Об'єктивне формування громадської думки щодо діяльності органів влади, а також послуг, які вони надають.

Тема 8. Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами.

Форми реалізації місцевого самоврядування.

Представницька демократія. Формування представницьких органів на місцях – місцевих рад. Територіальні громади (ТГ) як головний суб'єкт місцевого самоврядування.

Пряма (безпосередня) демократія. Форми безпосередньої участі громадян у вирішенні державних чи місцевих справ. Рекомендації Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті». Поняття «громадська участь», «участь громадян» або «залучення громадян».

Зарубіжний досвід громадської участі. Громадська участь як джерело додаткового інтелектуального ресурсу для ради ТГ. Найбільш поширені форми прямої (безпосередньої) демократії.

Тема 9. Сталий розвиток територіальної громади.

Основні засади сталого розвитку територіальних громад та визначення принципів такого типу розвитку. Запровадженню

управлінських заходів щодо наближення функціонування територіальної громади до його більш досконалої моделі. Конкретні управлінські кроки, що розкриваються через механізми державного управління.

Управління розвитком. Чинники сталого розвитку територіальної громади. Інструменти впливу на кожен чинник. Заходи, що передбачають врегулювання відносин на рівні територіальної громади. Теоретично обгрунтована та підкріплена світовим досвідом практика суспільного управління. Статут і Стратегія сталого розвитку.

Місцеві та регіональні механізми ефективного урядування: забезпечення стійкості, можливі виклики та загрози.

Тема 10. Стратегічне планування розвитку територіальної громади.

Планування територіального розвитку як функція управління. Умови формування майбутнього розвитку своїх територій та визначення етапів його досягнення. Стратегічне планування розвитку територій як процес передбачення майбутнього та його досягнення. Розробка, затвердження та реалізація стратегії та стратегічного плану розвитку території. Стратегічний план. Його узгодження зі всіма основними групами та прошарками населення. Його реалізація. Особливості стратегічного планування розвитку різних секторів життєдіяльності громади в умовах воєнного стану.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>денна</i>					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Територіальна громада як основа місцевого самоврядування	11	2	2			7
Тема 2. Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком	11	2	2			7
Тема 3. Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	11	2	2			7
Тема 4. Функціонування територіальних громад в європейських країнах	11	2	2			7
Тема 5. Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	13	2	2			9
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	59	12	10			37
Модуль 2						
Тема 6. Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах	13	4	2			7
Тема 7. Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах	11	2	2			7

Тема 8. Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами	11	2	2			7
Тема 9. Сталий розвиток територіальної громади	12	2	2			8
Тема 10. Стратегічне планування розвитку територіальної громади	12	2	2			8
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	61	14	10			37
Разом за семестр	120	26	20			74

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>заочна</i>					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (самостійні)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Територіальна громада як основа місцевого самоврядування	12		2			10
Тема 2. Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком	12	2				10
Тема 3. Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	12					12
Тема 4. Функціонування територіальних громад в європейських країнах	12					12
Тема 5. Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	12	2				10
Тема 6. Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах	10	2				10
Тема 7. Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного	12					12

управління в територіальних громадах					
Тема 8. Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами	14	2			12
Тема 9. Сталий розвиток територіальної громади	11		1		10
Тема 10. Стратегічне планування розвитку територіальної громади	11		1		10
Модульна контрольна робота	2	2			
Разом за модуль	120	10	4		106
Разом за семестр	120	10	4		106

3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Територіальна громада як основа місцевого самоврядування	2	2
2	Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком	2	
3	Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	2	
4	Функціонування територіальних громад в європейських країнах	2	
5	Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	2	
6	Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах	2	
7	Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах	2	
8	Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами	2	
9	Сталий розвиток територіальної громади	2	2
10	Стратегічне планування розвитку територіальної громади	2	2
	Разом	20	4

4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Територіальна громада як основа місцевого самоврядування	7	10
2	Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком	7	10
3	Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	7	12
4	Функціонування територіальних громад в європейських країнах	7	12
5	Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах	9	10
6	Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах	7	10
7	Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах	7	12
8	Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами	7	12
9	Сталий розвиток територіальної громади	8	10
10	Стратегічне планування розвитку територіальної громади	8	10
	Разом	74	106

ТЕМАТИКА, ПЛАНИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.

Територіальна громада як основа місцевого самоврядування

1. Поняття «територіальна громада»
2. Основні ознаки територіальної громади.
3. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
4. Механізми та засади функціонування територіальних громад.
5. Спроможна територіальна громада.

Методичні рекомендації / варто знати:

Територіальна громада є базовим суспільствоутворюючим елементом, основним стрижнем місцевого самоврядування. Територіальна громада – це сукупність громадян, які спільно проживають у міському чи сільському поселенні, мають колективні інтереси і визначений законом правовий статус. На відміну від простої територіальної одиниці, поселення, яке має статус територіальної громади, наділяється певними правами. У першу чергу, це право на самоврядування. Основні ознаки територіальної громади:

а) інтеграційна ознака – територіальна громада виступає як сукупність фізичних осіб, які перебувають на території держави на законних підставах;

б) територіальна ознака – громада формується як сукупність тих осіб, що пов'язані з територією певного населеного пункту фактом постійного проживання. Відповідно до цього визначаються просторові межі функціонування громади та основні види територіальних громад: територіальна громада села або добровільного об'єднання в сільську громаду жителів декількох сіл; територіальна громада селища; територіальна громада міста);

в) інтелектуально-комунікативна ознака – в територіальних громадах існує система різноманітних інтересів, соціальних зв'язків і відносин їхня дія призводить до утворення громадської інфраструктури громади, до якої можна віднести різноманітні організаційні форми та інститути, спрямовані на задоволення потреб та інтересів членів громади, – громадські об'єднання, засоби масової інформації, органи самоорганізації населення, підприємства, організації, суб'єкти підприємницької діяльності тощо;

г) функціонально-цільова ознака – територіальна громада має самостійні функції та компетенцію у вирішенні питань місцевого значення, що визначають особливе місце та роль цього суб'єкта в системі місцевого самоврядування.

Територіальна громада виступає як специфічний первинний колективний суб'єкт місцевого самоврядування і має свої механізми та засади функціонування.

Література до теми:

1. Інструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади / за заг. ред. В. М. Олуйко. Київ: Ваїте, 2017. 432 с.
2. Павлов О.І., Павлова І.О. Об'єднані територіальні громади України в системі публічного управління. *Державно-управлінські студії*. 2019. №5. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/Pavlov.pdf>
3. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 1. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 213 с.
4. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 2. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 246 с.
5. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 3. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 155 с.
6. Реформа з децентралізації: перехід від добровільного об'єднання територіальних громад до адміністративного укрупнення територіальних громад та районів (посібник щодо розгляду окремих спорів, обумовлених змінами в адміністративно-територіальному устрої України, що відбулися у 2020 році). 2021. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/750/Posibnyk_perek

hid_vid_dobrovilnogo_obiednannia_do_administratyvnogo_ukrupnennia__1_.pdf

7. Ткачук А., Ткачук О. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація. Конспект лекцій для школярів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво Юстон», 2020. 204 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/734/lections-for-students_for-web-2020.pdf
8. Ткачук А., Ткачук О., Дятленко С. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація. Матеріали для вчителів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво «Юстон», 2020. 224 с.
9. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.]; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

Тема 2.

Процеси централізації та децентралізації в управлінні регіональним розвитком

1. Поняття «централізація» та «децентралізація».
2. Централізація в системі публічного управління. Характерні риси централізації.
3. Децентралізація в системі публічного управління. Можливі виклики децентралізації.
4. Становлення демократичного громадянського суспільства та забезпечення стійкого розвитку.
5. Децентралізація в Україні. Процес та труднощі реформи.

Методичні рекомендації / варто знати:

Становлення демократичного громадянського суспільства та забезпечення стійкого розвитку будь-якої країни тісно пов'язані з наявністю ефективної системи управління на всіх рівнях в ієрархії державної влади. Актуальною є узгодженість зв'язку держави як цілісної частини зі своїми елементами – гілками влади, рівнями управління та структурно-функціональними підрозділами. В основу структурування та функціонування апарату державної влади покладено єдність принципів централізації та децентралізації, який передбачає, що апарат державного управління повинен бути побудованим на засадах розумного співвідношення концентрації влади і її децентралізації, оскільки

порушення такого балансу в будь-який бік призводить до негативних наслідків.

Централізація в управлінні фактично підкреслює замкненість системи управління, коли воно будується з єдиного центру в напрямку «зверху вниз» з дотриманням строгих принципів єдності та чіткості розпорядництва. Характерними рисами централізації є збільшення кількості рівнів в управлінській ієрархії, зосередження прийняття більшості рішень на верхніх рівнях управління, обмеження участі органів управління нижчих рівнів у прийнятті рішень. Централізація в державному управлінні покликана внести організуючий момент у функціонування органів державної влади, спрямовувати їх діяльність у русло реалізації єдиної державної політики. Централізація об'єктивно зумовлена державним суверенітетом і припускає високий рівень зосередження державної влади в центрі (здебільшого столиці) і єдність політичної влади.

Водночас, оскільки поінформованість центральних органів влади й управління щодо ситуації в регіонах є неповною, то у зв'язку з цим виникає потреба надання певної автономії органам державної влади регіонального рівня управління права в ухваленні відповідних рішень. Децентралізація в управлінні підкреслює відкритість системи управління для рішень «знизу». Багато локальних рішень можуть прийматись на середніх і нижчих рівнях організаційної ієрархії без шкоди для інтересів системи, яка функціонує як єдине ціле. Децентралізація управління доцільна, якщо діяльність підрозділу в розумних межах автономна, а інші підрозділи не впливають істотно на нього, в умовах очевидної доцільності підвищення оперативності рішень та ін.

Література до теми:

1. Бобровський О.І. Теоретичні засади публічного управління територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/153.pdf
2. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. К., Москаленко О. М., 2012. 212 с.
3. Інституціоналізація публічного управління в Україні: наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2019. 210 с.
4. Карпа М.І. Розвиток публічної служби в Україні: компетенційний підхід: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 264 с.

5. Кондратинський О.С. Термінологічний аналіз понять «громадянське суспільство» та «територіальна громада». *Аспекти публічного управління*. Д.: 2015. № 11–12. С. 14–20.
6. Куценко Т.Ф. Об'єднані територіальні громади в Україні: короткий аналітичний огляд. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 64–70.
7. Місцеве самоврядування та децентралізація: практичний посібник. А. Ткачук. К.: ТОВ «Софія». 2012. 120 с. URL: http://despro.org.ua/media/upload/m_sceve_samovryaduvannya_ta_decentral_zac_ya%281%29.pdf
8. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування: станом на 10 листопада 2019 р. / Міністерство розвитку громад та територій України. Київ, 2019. 31 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/494/10.11.2019.pdf>
9. Спасів Н.Я. Об'єднана територіальна громада як новітній суб'єкт місцевого самоврядування: наукове пізнання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Економічні науки». 2019. Вип. 33. С. 209–211.
10. Ткачук А., Ткачук О. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація. Конспект лекцій для школярів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво Юстон», 2020. 204 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/734/lections-for-students_for-web-2020.pdf
11. Ткачук А., Ткачук О., Дятленко С. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація. Матеріали для вчителів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво «Юстон», 2020. 224 с.
12. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти / Г.Г. Динис, Т.О. Карабін, Я.В. Лазур, М.В. Менджул, Р.П. Натуркач, О.Я. Рогач, М.В. Савчин, І.С. Сухан, П.А. Трачук, І.В. Хохлова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина. Ужгород: ТІМРАНІ, 2015. 216 с.

Тема 3.

Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах

1. Європейська хартія місцевого самоврядування.
2. Нормативно-правове забезпечення місцевого самоврядування в Україні.
3. Реформа з децентралізації влади в Україні.
4. Правове регулювання діяльності ТГ.

5. «План законодавчого забезпечення реформ в Україні».
6. Нормативно-правове забезпечення публічного управління та адміністрування в територіальних громадах в умовах війни та пост воєнний період в Україні.

Методичні рекомендації / варто знати:

Одними з найголовніших елементів стратегії управління ОТГ є самостійність, ефективність, управлінські інновації, швидкість та обґрунтування прийняття рішень. Менеджмент даного сектору побудований на принципах положень Європейської хартії місцевого самоврядування, яка передбачає децентралізацію влади, передачу органам місцевого самоврядування основних повноважень і ресурсів, водночас покладаючи на них велику відповідальність. Реформа з децентралізації влади потребує прийняття законів і підзаконних нормативноправових актів, які забезпечать правове регулювання діяльності новостворених ОТГ.

«План законодавчого забезпечення реформ в Україні» – висвітлено питання щодо децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування та внесені зміни в інші законодавчі акти, які передбачали нове трактування адміністративно-територіальних одиниць, реорганізацію місцевих державних адміністрацій в органи контрольного-наглядового типу та питання утворення виконавчих обласних і районних рад, вивчення виконавчих обласних і районних рад. Основними положеннями Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» є створення правових основ і можливостей для функціонування ОТГ, а також гарантій, які забезпечують стабільність і дієздатність територіальних громад, формування ефективних рад і їхніх виконавчих органів, головне завдання яких – якісне та ефективне забезпечення сталого розвитку ОТГ, використання бюджетних коштів, надання соціальних послуг покращення життя населення відповідних об'єднаних територіальних громад.

Закон України «Про співробітництво територіальних громад» був розроблений на основі європейського досвіду, визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, механізми фінансування та контролю, його стимулювання, умови припинення співробітництва у випадку виникнення певних ситуацій.

У 2015 р. було прийнято низку законодавчих актів, які регламентували передачу управління від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування. Це дозволило змінити як фінансовий стан ОТГ, так і посилити функціональну спроможність місцевого

самоврядування. Для кращого функціонування територіальних громад важливими є, зокрема прийняті закони та закони, які ще потребують розробки: «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеву службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцевий референдум», «Про муніципальні варти», «Про державний нагляд за законністю рішень органів місцевого самоврядування» тощо.

Література до теми:

1. Всеукраїнська Асоціація ОТГ. Бібліотека. URL: <https://hromady.org/pro-asociaciyu/biblioteka/>
2. Децентралізація. Бібліотека. URL: https://decentralization.gov.ua/library?year=&library_category=&library_source=&library_theme=&library_type=&library_name=
3. Діяльність органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Всеукраїнська Асоціація ОТГ. URL: <https://hromady.org/dajdzhesti-voennogo-stanu/>
4. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15.10.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
5. Звіт щодо розробки системи оцінки ефективності територіальних громад (пілотний проєкт). URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/798/Report_PMS_Pilot_29.12.2021_final_Ukr.pdf
6. Конституція України: закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 10 січня 2022 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/800/10.01.2022.pdf>
8. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика / за заг. редакцією Л. Прокопенка. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2018. 316 с.
9. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лют. 2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
10. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 6 сер. 2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text>
11. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 сер.

2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>

12. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

Тема 4.

Функціонування територіальних громад в європейських країнах

1. Міжнародні нормативно-правові документи в галузі місцевого самоврядування локальної демократії.
2. Адміністративно-територіальний устрій держави. Стандарти ЄС.
3. Питання автономії адміністративних одиниць та асиметрична автономія (приклади Італії та Іспанії).
4. Ефективна система публічної адміністрації, заснованої на врахуванні географічних, демографічних, економічних, соціальних, культурних та інших особливостей територіальних одиниць. Раціональна територіальна організація держави.
5. Приклади функціонування місцевого самоврядування в країнах Центральної Європи, Балтії та Скандинавії.

Методичні рекомендації / варто знати:

Для Європи особливого значення набула практика розробки та прийняття багатосторонніх міжнародних договорів держав-членів Ради Європи, що визначають законодавчі орієнтири та політику в галузі місцевої і регіональної демократії. В основі побудови систем місцевого самоврядування сучасних держав лежить їх адміністративно-територіальний устрій, що виступає однією з найважливіших складових організації держави. Метою поділу території держави на відповідні адміністративно-територіальні одиниці є створення умов для формування найбільш ефективною системи публічної адміністрації, заснованої на врахуванні географічних, демографічних, економічних, соціальних, культурних та інших особливостей територіальних одиниць, що здійснюється з метою забезпечення її максимальної відповідності потребам населення. Відтак раціональна територіальна організація держави – основа формування дієвої системи публічної адміністрації загалом та місцевого самоврядування зокрема. Адміністративно-територіальний устрій зарубіжних країн формувався, як правило, під впливом географічних чинників у їх сукупності з економічними, соціальними та демографічними особливостями територій.

Адміністративно-територіальний устрій значної частини провідних країн світу є досить консервативним. У таких державах, як США, ФРН, Іспанія, Італія, Швейцарія та ін., основи сучасної системи адміністративно-територіального устрою сформувалися ще у ХІХ ст., у Франції – у ХVІІІ ст., а у Великій Британії вони були закладені ще в епоху раннього феодалізму. Тому в системі адміністративно-територіального устрою деяких зарубіжних держав донині існують досить застарілі територіальні одиниці з невеликою територією та кількістю населення. Водночас ряд країн для побудови дієвої системи територіальної організації влади пройшли через низку реформ у їх територіальному устрої. Так, комунально-територіальна реформа відбулася у 70-х роках ХХ ст. у Німеччині. У 80–90-х рр. подібні реформи, спрямовані на оптимізацію адміністративно-територіального устрою, проводились в Італії, Бельгії, Данії, Швеції тощо.

Література до теми:

1. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу // Навчальні матеріали онлайн (pidruchniki.website). 2018. URL: https://pidruchniki.com/91596/pravo/dosvid_-reformuvannya_administrativno-teritorialnogo_ustroyu_krayinah_yevropeyskogo_soyuzu
2. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. К., Москаленко О. М., 2012. 212 с.
3. Дослідження державних політик: методологія, процедури та європейські практики: монографія / авт. кол.: [Л. В. Гонюкова, В. М. Козаков, В. А. Ребкало та ін.]; за заг. ред. Л. В. Гонюкової, В. М. Козакова. Київ: НАДУ, 2018. 400 с.
4. Європейський досвід адміністративно-територіального реформування: політичний аспект. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 2018. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/844>
5. Жовнірчик Я.Ф., Мельник В.М. Зарубіжний досвід і вітчизняні традиції здійснення інноваційного розвитку територіальних громад органами місцевого самоврядування. *Інвестиції: практика та досвід*. № 9/2015. С. 92-97. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2015/22.pdf
6. Забейворота Т.В. Зарубіжний досвід упровадження адміністративно-територіальної реформи в умовах проведення децентралізації влади.

- Зовнішня політика та національна безпека.* URL: dunrda.gov.ua/wp-content/uploads/2015/05
7. Лазарєва О. Публічна політика в системах державного управління країн розвиненої демократії: від теорії до практики. *Ефективність державного управління. Збірник наукових праць.* 2010. Вип. 23. С. 118-125.
 8. Місцеве самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії. Огляд. Публікація видана за фінансової підтримки Уряду Швеції. SKL International 2016, оновлене видання 2020. 84 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/720/Ukrainian_finalver_bluebook_compressed.pdf
 9. Поняття про територіальну громаду та її роль. Навчальні матеріали онлайн (pidruchniki.website). 2018. URL: http://pidruchniki.com/13330825/ekonomika/ponyattya_pro_teritorialnu_gromadu_rol#342
 10. Свяневич П. Місцеве самоврядування в Польщі. Стисла історія реформи місцевого самоврядування в Польщі (2001). URL: PS_Laws_repot_2507_ucr.doc70 АГРОСВІТ № 7, 2019
 11. Сірик З.О. Європейський досвід реформування адміністративно-територіального устрою. *Територіальний розвиток та регіональна економіка.* Випуск 3 (113). С. 49-54. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20153-\(113\)/sep20153\(113\)_049_SirykZO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20153-(113)/sep20153(113)_049_SirykZO.pdf)
 12. Теорії, технології та особливості реалізації адміністративних реформ у стрижневих країнах світу: монографія / автор. кол.: В.І. Шарий, О.В. Черевко, В.М. Мойсієнко. Черкаси, 2017. 316 с.

Тема 5.

Органи публічного управління та адміністрування в територіальних громадах

1. Рівні й органи публічного управління.
2. Органи публічного управління низового рівня.
3. Місцева рада (сільська, селищна, міська).
4. Сільський, селищний, міський голова.
5. Виконком. Інші інституції управління в громаді. Посадові особи.
6. Органи місцевого самоврядування та органи державної влади.
Органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

Методичні рекомендації / варто знати:

Громадянське суспільство найбільш ефективно діє на регіональному та місцевому рівнях, де будуються відносини органів публічної влади та громадян з метою вирішення питань організації життєвого простору, зокрема шляхом взаємодії з регіональною та місцевою владою.

особливістю взаємовідносин на місцевому рівні між органами місцевого самоврядування та членами територіальної громади є те, що муніципальні інститути створюються для вирішення питань місцевого значення, а посадові особи місцевого самоврядування є членами територіальної громади, в якій виховуються та спрямовуються. Знання особливостей та проблем певної території дозволяє посадовим особам органів виконавчої влади та місцевого самоврядування розробити найбільш раціональну й ефективну тактику реалізації державних стратегій і програм, залучаючи до цього процесу різні інститути громадянського суспільства. Органи публічного управління низового рівня можуть забезпечити безперервний та достовірний зв'язок із населенням, що дозволяє отримати інформацію щодо важливих соціальних завдань на місцях, ставлення громадян до ініціатив органів публічної влади, внесення пропозицій щодо корегування прийнятих рішень.

Реформа місцевого самоврядування, враховуючи позитивний як європейський, так і власний історичний досвід, передбачає обов'язкове об'єднання (укрупнення) територіальних громад. Державна політика у цій сфері спирається на інтереси жителів територіальних громад і передбачає децентралізацію влади – тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності.

Практичне завдання: Обіцянки кандидатів у депутати селищної ради. Поясніть, які з обіцянок належать до їх компетенції, а які – до компетенції інших органів (впишіть)?

Обіцянка	Так/ні	Який саме орган
Відновлення справедливих цін.		
Мінімальна зарплата не нижче 6500 грн, пенсія – не нижче 3500 грн.		
Газ буде дешевший на 50%, опалення на 40%.		
Буде впроваджено підтримку молодіжних і дитячих організацій.		
Буде відремонтовано цукровий завод у		

нашому селі.		
Встановимо індивідуальну котельню в клубі.		
Вчителі будуть отримувати зарплату в 4000 доларів США		

Література до теми:

1. Бобровський О.І. Теоретичні засади публічного управління територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/153.pdf
2. Воробей В. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики / посібник. За підтримки програми USAID DOBRE. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/717/MER_2021_WEB.pdf
3. Інституціоналізація публічного управління в Україні: наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2019. 210 с.
4. Карпа М.І. Розвиток публічної служби в Україні: компетенційний підхід: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 264 с.
5. Кондратинський О.С. Ключові громадянські компетентності територіальних громад. *Актуальні питання формування та розвитку громадянських компетентностей в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю* / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, Н. Г. Протасової, Ю. О. Молчанової. К.: НАДУ, 2016. С. 129 – 133.
6. Кондратинський О.С. Термінологічний аналіз понять «громадянське суспільство» та «територіальна громада». *Аспекти публічного управління*. Д.: 2015. № 11–12. С. 14– 20.
7. Куценко Т.Ф. Об'єднані територіальні громади в Україні: короткий аналітичний огляд. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 64–70.
8. Оболенський О. Ю. Розвиток суспільства та публічне управління. *Вісник Національної академії державного управління при Президенті України*. 2013. № 3. С. 27-33.
9. Публічна політика: навч. посіб. / за заг. ред. С. О. Телешуна. К.: НАДУ, 2016. 340 с.
10. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підручник / за ред. О. В. Петришина. Х.: Право, 2015. URL:

- http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/TEorijaDerjav_2009.pdf
11. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016; Ліра ЛТД. 480 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/2.pdf>
 12. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с. URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/monografii/Monografija_2017.pdf
 13. Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності. Матеріали IV всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2021. URL : <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/187/zbirnik-09-04-2021.pdf>
 14. Спасів Н.Я. Об'єднана територіальна громада як новітній суб'єкт місцевого самоврядування: наукове пізнання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Економічні науки». 2019. Вип. 33. С. 209–211.
 15. Старости: проблемні питання громад та роз'яснення АМУ. Видання здійснене в рамках Проєкту USAID ПУЛЬС. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/713/pp_210_210_puls.pdf
 16. Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих учених (Київ, 30 листопада 2018 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. М. Пертоє, І. О. Дегтярьової. Київ: НАДУ, 2018. 402 с.
 17. Територіальна громада: управління розвитком: [Моногр.] І Ю. О. Куц, О. В. Решеvecь / За заг. ред. Ю.О. Куца. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2013. 540 с.
 18. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти / Г.Г. Динис, Т.О. Карабін, Я.В. Лазур, М.В. Менджул, Р.П. Натуркач, О.Я. Рогач, М.В. Савчин, І.С. Сухан, П.А. Трачук, І.В. Хохлова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина. Ужгород: ТИМРАНИ, 2015. 216 с.

19. Успішна територіальна громада: будуємо разом / М. Бриль, О. Врублевський, О. Данчева [та ін.]. Харків: Фактор, 2018. 128 с.
20. Чикаренко І.А., Чикаренко О.О., Ушакова А.С. Досвід стратегічного управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Аспекти публічного управління*. 2018. Том 6 (№10). С. 54-61.

Тема 6.

Ресурсне забезпечення публічного управління в територіальних громадах

1. Ресурсне забезпечення ТГ.
2. Інформаційна база ресурсного потенціалу регіонів (розмір, структура, динаміка, баланс, джерела формування, форма власності).
3. Ресурсний потенціал регіону/міста/села. Інформаційні документи ресурсного потенціалу.
4. Матеріальні ресурси.
5. Людські та трудові ресурси.
6. Фінансові ресурси. Джерела фінансування.

Методичні рекомендації / варто знати:

Ресурсне забезпечення – доступність та використання ресурсів, існування управлінського механізму, що має забезпечувати їх ефективне використання. Інформаційна база ресурсного потенціалу регіонів (розмір, структура, динаміка, баланс, джерела формування, форма власності).

Ресурсний потенціал регіону/міста/села – сукупність всіх видів ресурсів, що формуються на даній території та які можуть бути використані в процесі соціально-економічного розвитку (матеріальні і нематеріальні).

Інформаційні документи ресурсного потенціалу – профілі, паспорти територій, геоінформаційні системи, карти розміщення продуктивних сил, баланси ресурсів тощо. Матеріальні ресурси – природно-сировинні (природна, економічна ознака), майнові (комунальна власність – ефективна оренда, спільне використання, корпоратизація, продаж нерентабельних об'єктів), інфраструктурні (виробнича, управлінська, ринкова, соціальна, екологічна).

Людські ресурси – чисельність населення, режим відтворення населення, статево-вікова структура, система розселення, рівень урбанізації, рівень освіти, професійна кваліфікація, доходи та витрати, життєвий рівень населення, забезпеченість соціальними послугами. Трудові ресурси – частина населення, здатна працювати (загальна

чисельність, рівень зайнятості, склад за статтю та віком, галузева структура зайнятості, рівень освіти & професійна підготовка).

Фінансові ресурси (фінансові ресурси місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, неурядових організацій, фізичних осіб, іноземних держав та міжнародних організацій). Джерела фінансування – бюджетні, інвестиційні, кредитні, грантові.

Література до теми:

1. Архипенко І.М. Стратегічне управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип. 2(22). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02\(22\)/21.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02(22)/21.pdf)
2. Берданова О. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку. К., 2014. 37 с.
3. Воробей В. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики / посібник. За підтримки програми USAID DOBRE. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/717/MER_2021_WEB.pdf
4. Інституціоналізація публічного управління в Україні: наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2019. 210 с.
5. Кириленко. О. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальних громад: [навч. посібн.] / О. Кириленко, Малиняк Б. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с. URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/2finlweb.pdf>
6. Місцеве самоврядування та децентралізація: практичний посібник. А. Ткачук. К.: ТОВ «Софія». 2012. 120 с. URL: http://despro.org.ua/media/upload/m_sceve_samovryaduvannya_ta_decen-tral_zac_ya%281%29.pdf
7. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування: станом на 10 листопада 2019 р. / Міністерство розвитку громад та територій України. Київ, 2019. 31 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/494/10.11.2019.pdf>
8. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2013. 466
9. Політична аналітика в державному управлінні: навч. посіб. / С. О. Телешун, Ю. Г. Кальниш, І. В. Рейтерович, О. Р. Титаренко. К.: НАДУ, 2012. 228 с.

10. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підручник / за ред. О. В. Петришина. Х.: Право, 2015. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/TEorijaDerjav_2009.pdf
11. Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності. Матеріали IV всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2021. URL : <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/187/zbirnik-09-04-2021.pdf>
12. Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих учених (Київ, 30 листопада 2018 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. М. Пертоє, І. О. Дегтярьової. Київ: НАДУ, 2018. 402 с.
13. Територіальна громада: управління розвитком: [Моногр.] І Ю. О. Куц, О. В. Решеvecь / За заг. ред. Ю. О. Куца. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. 540 с.
14. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.]; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.
15. Успішна територіальна громада: будуємо разом / М. Бриль, О. Врублевський, О. Данчева [та ін.]. Харків: Фактор, 2018. 128 с.

Тема 7.

Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах

1. Динамічні процеси інформатизації та поширення інформаційно-комунікативних технологій та управлінський процес.
2. Умови функціонування та ефективного виконання повноважень органами державної влади різних рівнів, органами місцевого самоврядування.
3. Якісна система інформаційного-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування.
4. Забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень на всіх рівнях.
5. Аналітичні/дослідницькі центри та органи публічного управління різних рівнів.

Методичні рекомендації / варто знати:

Ефективні системи управління повинні вчасно і результативно реагувати на потреби та виклики суспільства, та й саме громадянське суспільство в силу динамічних процесів інформатизації та поширення інформаційно-комунікативних технологій має більше можливостей брати участь в управлінських процесах. Гнучка система реагування та співпраці неможлива без збору, аналізу та використання інформаційних ресурсів. Необхідною умовою функціонування та ефективного виконання повноважень чи то органами державної влади різних рівнів, чи то органами місцевого самоврядування є врахування та використання аналітичної інформації.

Ефективна та якісна система інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади є невід'ємною складовою професійного функціонування системи державного управління. Впровадження та всебічне використання сучасних інформаційних технологій в управлінській діяльності забезпечує інформаційно-аналітичну підтримку прийняття державних управлінських рішень на всіх рівнях, супроводжує інформаційну підтримку соціально-економічного розвитку держави та її окремих регіонів, забезпечує інформаційні потреби державних службовців та інших категорій громадян, створює умови для об'єктивного формування громадської думки щодо діяльності органів влади, а також послуг, які вони надають.

Література до теми:

1. Бобровський О.І. Теоретичні засади публічного управління територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/153.pdf
2. Інституціоналізація публічного управління в Україні: наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2019. 210 с.
3. Кондратинський О.С. Ключові громадянські компетентності територіальних громад. *Актуальні питання формування та розвитку громадянських компетентностей в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю* / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, Н. Г. Протасової, Ю. О. Молчанової. К.: НАДУ, 2016. С. 129 – 133.
4. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування: станом на 10 листопада 2019 р. / Міністерство розвитку громад та територій України. Київ, 2019. 31 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/494/10.11.2019.pdf>

5. Політична аналітика в державному управлінні: навч. посіб. / С. О. Телешун, Ю. Г. Кальниш, І. В. Рейтерович, О. Р. Титаренко. К.: НАДУ, 2012. 228 с.
6. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика / за заг. редакцією Л. Прокопенка. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2018. 316 с.
7. Публічна політика: навч. посіб. / за заг. ред. С. О. Телешуна. К. : НАДУ, 2016. 340 с.
8. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підручник / за ред. О. В. Петришина. Х. : Право, 2015. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/TEorijaDerjav_2009.pdf
9. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016; Ліра ЛТД. 480 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/2.pdf>
10. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с. URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/monografii/Monografija_2017.pdf
11. Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності. Матеріали IV всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2021. URL : <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/187/zbirnik-09-04-2021.pdf>
12. Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих учених (Київ, 30 листопада 2018 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. М. Пертоє, І. О. Дегтярьової. Київ: НАДУ, 2018. 402 с.

Тема 8.

Форми громадської участі в процесі управління територіальними громадами

1. Поняття «громадська участь», «участь громадян» або «залучення громадян». Рекомендації Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті».

2. Форми реалізації місцевого самоврядування. Пряма та представницька демократія.
3. Пряма (безпосередня) демократія.
4. Форми прямої демократії.

Методичні рекомендації / варто знати:

Місцеве самоврядування може реалізовуватись через дві форми демократії – представницьку та пряму (безпосередню). Під представницькою демократією розуміють формування представницьких органів на місцях – місцевих рад, через які територіальні громади (ТГ), як головний суб'єкт місцевого самоврядування, реалізують свої законні права та інтереси. Пряма (безпосередня) демократія передбачає, як видно із назви, безпосередню участь громадян у вирішенні державних чи місцевих справ. Відповідно до Рекомендації Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті» від 6 грудня 2001 року право громадян висловлювати свою думку про найважливіші рішення може бути найкраще реалізовано на місцевому рівні, тобто – на рівні ТГ. Поняття «громадська участь», «участь громадян» або «залучення громадян» набувають дедалі більшого поширення. Зарубіжний досвід переконує, що громадська участь – це необхідний, корисний та вкрай важливий механізм позитивного впливу громадськості на діяльність органів місцевого самоврядування. Крім того, громадська участь – це джерело додаткового інтелектуального ресурсу для ради ОТГ. До найбільш поширених форм прямої (безпосередньої) демократії відносяться: місцеві референдуми; громадські слухання; загальні збори громадян; місцеві ініціативи; електронні петиції; бюджет участі; консультації з громадськістю та інше.

Література до теми:

1. Бакуменко В. Д. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень. *Наукові розвідки з державного управління: зб. наук. пр.* 2015. № 1. С. 8-26.
2. Бобровський О.І. Теоретичні засади публічного управління територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2020. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/153.pdf
3. Інституціоналізація публічного управління в Україні: наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2019. 210 с.
4. Кондратинський О.С. Ключові громадянські компетентності територіальних громад. *Актуальні питання формування та розвитку громадянських компетентностей в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною*

- участю / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, Н. Г. Протасової, Ю. О. Молчанової. К.: НАДУ, 2016. С. 129 – 133.
5. Кондратинський О.С. Термінологічний аналіз понять «громадянське суспільство» та «територіальна громада». *Аспекти публічного управління*. Д.: 2015. № 11–12. С. 14– 20.
 6. Лазарева О. Публічна політика в системах державного управління країн розвиненої демократії: від теорії до практики. *Ефективність державного управління. Збірник наукових праць*. 2010. Вип. 23. С. 118-125.
 7. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування: станом на 10 листопада 2019 р. / Міністерство розвитку громад та територій України. Київ, 2019. 31 с. URL:
<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/494/10.11.2019.pdf>
 8. Публічна політика: навч. посіб. / за заг. ред. С. О. Телешуна. К.: НАДУ, 2016. 340 с.
 9. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підручник / за ред. О. В. Петришина. Х.: Право, 2015. URL:
http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/TEorijaDerjav_2009.pdf
 10. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016; Ліра ЛТД. 480 с. URL:
<http://er.dduvs.in.ua/bitstream/2.pdf>
 11. Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності. Матеріали IV всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2021. URL : <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/187/zbirnik-09-04-2021.pdf>
 12. Спасів Н.Я. Об'єднана територіальна громада як новітній суб'єкт місцевого самоврядування: наукове пізнання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Економічні науки». 2019. Вип. 33. С. 209–211.
 13. Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих учених (Київ, 30 листопада 2018 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. М. Пертоє, І. О. Дегтярьової. Київ: НАДУ, 2018. 402 с.

14. Територіальна громада: управління розвитком: [Моногр.] І Ю. О. Куц, О. В. Решеvecь / За заг. ред. Ю.О. Куца. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. 540 с.
15. Успішна територіальна громада: будуємо разом / М. Бриль, О. Врублевський, О. Данчева [та ін.]. Харків: Фактор, 2018. 128 с.

Тема 9.

Сталий розвиток територіальної громади

1. Поняття «сталого розвитку». Стратегія сталого розвитку.
2. Принципи сталого розвитку територіальних громад.
3. Чинники сталого розвитку територіальної громади.
4. Місцеві та регіональні механізми ефективного урядування: забезпечення стійкості, можливі виклики та загрози. Соціальна мобілізація.

Методичні рекомендації / варто знати:

Основні засади сталого розвитку територіальних громад та визначення принципів такого типу розвитку сприяє запровадженню управлінських заходів щодо наближення функціонування територіальної громади до його більш досконалої моделі. Конкретні управлінські кроки, що розкриваються через механізми державного управління, (організаційний, правовий, економічний, соціальний), реалізуються відповідно до основних напрямів сталого розвитку територіальної громади: - упровадження сталого управління; - зміна моделі споживання; - розробка політики та стратегії сталого розвитку; - кооперація служб (агентів) сталого розвитку; - розвиток інфраструктури надання соціальних послуг. Управління розвитком має враховувати чинники сталого розвитку територіальної громади і потребує відповідних засобів та інструментів впливу на кожен чинник. Це можуть бути: інновації, поведінка, політичні інтереси, економічний прибуток тощо. З використанням цього комплексу важелів органом місцевого самоврядування вирішується низка соціально та організаційно значущих питань з урахуванням особливостей конкретної громади: - визначення суб'єктів сталого розвитку з розподілом ролей між ними та конкретизація об'єктів сталого розвитку; - чітке визначення відповідальних за обґрунтування і підготовку управлінських рішень та їх виконавців; - розробка концепції сталого розвитку територіальної громади; - складання публічних документів («порядку денного» сучасних викликів, що постають перед територіальною громадою; «плану дій» щодо підвищення ефективності сталого розвитку, з викладом основних завдань політики органу місцевого самоврядування та ін. Перелічені вище заходи передбачають врегулювання відносин на рівні територіальної

громади. Відповідно до теоретично обгрунтованої та підкріпленої світовим досвідом практики суспільного управління, принципи сталого розвитку територіальної громади реалізуються у Статуті та Стратегії сталого розвитку і відображаються в усіх рішеннях органу місцевого самоврядування.

Література до теми:

1. Архипенко І.М. Стратегічне управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип. 2(22). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02\(22\)/21.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02(22)/21.pdf)
2. Вакуленко В. П., Берданова О. А. Стратегічне планування місцевого розвитку. Київ: Проекту міжнародної технічної допомоги «Підтримка децентралізації в Україні», 2012. 92 с.
3. Кириленко. О. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальних громад: [навч. посібн.] / О. Кириленко, Малиняк Б. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с. URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/2finlweb.pdf>
4. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2013. 466
5. Публічна політика: навч. посіб. / за заг. ред. С. О. Телешуна. К.: НАДУ, 2016. 340 с.
6. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підручник / за ред. О. В. Петришина. Х.: Право, 2015. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/TEorijaDerjav_2009.pdf
7. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016; Ліра ЛТД. 480 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/2.pdf>
8. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с. URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/monografii/Monografija_2017.pdf
9. Регіональна Стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 років. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-napolityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/regionalni-strategiyi-rozvytku->

- na-period-do-2027-roku/regionalna-strategiya-rozvytku-zakarpatskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv/
10. Родченко В.Б. Реалізація, моніторинг і оцінювання стратегії розвитку підприємництва в об'єднаних територіальних громадах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. «Міжнародні економічні відносини і світове господарство». 2018. Вип. 19, ч. 2. С. 162–167.
 11. Теоретичні основи сталого місцевого розвитку, орієнтованого на громаду / [за заг. ред. Ю. М. Петрушенка]. Суми: Університетська книга, 2013. 354 с.
 12. Територіальна громада: управління розвитком: [Моногр.]. Ю. О. Куц, О. В. Решеvecь / За заг. ред. Ю.О. Куца. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. 540 с.
 13. Тертичка В. В. Стратегічне управління: підручник. Київ: К.І.С., 2017. 932 с.
 14. Ткачук А.Ф. Від перспективного плану до стратегії розвитку громади (через призму досвіду об'єднаних територіальних громад Хмельниччини). К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. 76 с.
 15. Ткачук А.Ф. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук, Василь Кашевський, Петро Мавко. К.: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/84/Strategichne-planuvannya.pdf>
 16. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородин, Н. Т. Гончарук [та ін.]; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.
 17. Чикаренко І.А., Чикаренко О.О., Ушакова А.С. Досвід стратегічного управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Аспекти публічного управління*. 2018. Том 6 (№10). С. 54-61.

Тема 10.

Стратегічне планування розвитку територіальної громади

1. Планування територіального розвитку.
2. Розробка, затвердження та реалізація стратегії та стратегічного плану розвитку території.
3. Стратегічний план.
4. Особливості стратегічного планування розвитку різних секторів життєдіяльності громади в умовах воєнного стану.

Методичні рекомендації / варто знати:

Планування територіального розвитку є функцією управління, сутність якої полягає у визначенні цілей комплексного розвитку території та шляхів їх досягнення і є систематичною роботою, яку виконують органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади з формування майбутнього розвитку своїх територій та визначення етапів його досягнення. Стратегічне планування розвитку територій це процес передбачення майбутнього та його досягнення, який включає розробку, затвердження та реалізацію стратегії та стратегічного плану розвитку території, охоплює систему довго-, середньо- та короткострокових планів, проектів і програм. Воно має базуватись на таких принципах: - об'єктивність - спирається на загальнонаукових, економічних та спеціальних законів (загальний взаємозв'язку та взаємодії, достатнього обґрунтування, вартості, попиту і пропозиції, циклічності розвитку, граничної корисності та зменшення віддачі, зростання потреб, єдності системи управління та ін.) при розробці стратегії; - цілепокладання - чітке формулювання мети та конкретних цілей, які визначаються у стратегії; - результативність - спрямування всіх заходів, включених до стратегії, на досягнення поставлених цілей; - ефективність визначення кількісного вираження співвідношення витрат і результатів поліпшення економічного та соціального становища території; - пріоритетність - включення до стратегії головних напрямків, реалізація яких дозволить забезпечити сталий розвиток території; - компетентність - забезпечення відповідності кола питань, які охоплює стратегія, та компетенції органів управління територіальним розвитком; - комплексність створення диверсифікованої структури господарства на території, базування розробок на соціальному консенсусі, який передбачає сукупний внесок агентів територіального розвитку у вирішення економічних, соціальних, екологічних та інших питань; - спадкоємність - залучення до розробки стратегії представників опозиції з тим, щоб нові управлінці, які прийдуть на заміну попередніх за результатами місцевих виборів, продовжували її реалізацію; - альтернативність передбачення стратегічних альтернатив, тобто протилежних варіантів дій щодо досягнення поставленої мети при розробці стратегії, їх оцінка та обґрунтування вибору; - транспарентність - забезпечення прозорості процесу розробки стратегії, широке висвітлення його в засобах масової інформації, залучення до його здійснення представників громадськості, бізнесових структур та ін.; - ситуаційного підходу - виявлення, оцінка та врахування дії внутрішніх факторів та впливу зовнішнього середовища, можливих варіантів розвитку в залежності від їх комбінації. Стратегічний план є узгодженим зі всіма

основними групами та прошарками населення, його реалізація передбачає залучення цих груп до спільної праці, результатом здійснення Стратегічного плану є покращення якості життя населення.

Література до теми:

1. Архипенко І.М. Стратегічне управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип. 2(22). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02\(22\)/21.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02(22)/21.pdf)
2. Вакуленко В. П., Берданова О. А. Стратегічне планування місцевого розвитку. Київ: Проекту міжнародної технічної допомоги «Підтримка децентралізації в Україні», 2012. 92 с.
3. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2013. 466
4. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016; Ліра ЛТД. 480 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/2.pdf>
5. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с. URL: http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/monografii/Monografija_2017.pdf
6. Регіональна Стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 років. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-napolityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/regionalni-strategiyi-rozvytku-naperiod-do-2027-roku/regionalna-strategiya-rozvytku-zakarpatskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv/>
7. Теоретичні основи сталого місцевого розвитку, орієнтованого на громаду / [за заг. ред. Ю. М. Петрушенка]. Суми: Університетська книга, 2013. 354 с.
8. Тертичка В. В. Стратегічне управління: підручник. Київ: К.І.С., 2017. 932 с.
9. Ткачук А.Ф. Від перспективного плану до стратегії розвитку громади (через призму досвіду об'єднаних територіальних громад Хмельниччини). К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. 76 с.

10. Ткачук А.Ф. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук, Василь Кашевський, Петро Мавко. К.: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/84/Strategichne-planuvannya.pdf>
11. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.]; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.
12. Чикаренко І.А., Чикаренко О.О., Ушакова А.С. Досвід стратегічного управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Аспекти публічного управління*. 2018. Том 6 (№10). С. 54-61.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота (74 год.) є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Зміст самостійної роботи з предмету «Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах» визначається типовою програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Самостійна робота поділяється на аудиторну і позааудиторну.

Аудиторна самостійна робота реалізується під час читання лекцій і практичних занять, проведення консультацій та ін.

Самостійна робота студентів над навчальним матеріалом програми курсу, що не виноситься на розгляд під час лекційних і практичних занять (*позааудиторна самостійна робота*), має на меті сформувати вміння самостійно працювати над рекомендованою літературою та відповідати на поставлені в аудиторіях питання.

Приклади позааудиторної самостійної роботи студентів:

Завдання 1. Ідентифікація проблеми територіальної громади та формулювання альтернатив її вирішення

1. На основі складників визнання і визначення проблеми:
 - Сформулюйте проблему, яка є актуальною для вашої територіальної громади (села, міста, району, області)
 - Визначте суть та основні моменти проблеми

- Ціль (мету розв'язання проблеми)
2. Сформулюйте альтернативи розв'язання проблеми

Форма виконання:

1. Формулювання проблеми:
 - Симптоми проблемної ситуації;
 - Законодавча й інституційна база у сферах, де спостерігаються вказані симптоми (включаючи чинну політику);
 - Масштаб проблеми (територія, час, сфера, соціальні групи, відсоток населення);
 - Традиційна точка зору щодо цієї проблеми (які чинники перешкождали розв'язанню проблеми в минулому, чи є практика розв'язання подібних проблем?);
 - Коротка історія питання (як вирішувалася раніше і сучасний стан справ);
 - Опис інструментів здійснення чинної політики;
 - Оцінювання результатів та ефективності дії політики;
 - Нагальність вирішення.
2. Стейкхолдери проблеми:
 - Чиї інтереси зачіпає сформульована проблема?
 - Зацікавлені сторони у її вирішенні, у тому числі позиція влади (виконавча влада на місцях, органи місцевого самоврядування)?
 - Чи є ресурси на її вирішення?
3. Ціль (мета розв'язання проблеми):
 - Чи відповідає ціль на запитання «навіщо розв'язувати проблему?»
 - Які суспільні цінності «підтримає» розв'язання проблеми?
4. Альтернативи:
 - Status-quo (бездія);
 - Формулювання альтернатив (варіанти рішень, дій)
 - Пропозиція найкращої на вашу думку альтернативи вирішення проблеми.

Завдання 2: Суспільний простір громади

1. Проаналізуйте громаду (свого проживання чи ін. за власним вибором). Які матеріальні ресурси вона має? Який із цих ресурсів, на вашу думку, можна найкраще використати і чому?
2. Проаналізуйте суспільний простір вашої громади. Поміркуйте, чи є можливість тут щось покращити вашими силами і ваших

однодумців (саме молоді)? Можливо: розмалювати автобусну зупинку, створити клумбу біля школи, створити дизайн сайту громади або школи, створити волонтерську/іншу громадську організацію тощо?

Рекомендації: шукайте власні нестандартні ресурси. Вони є в усіх. Головне, їх ідентифікувати й ефективно використати. Використовуючи власні ресурси, ви швидше і в більших розмірах зможете залучити ресурси зовнішні.

ПЕРЕЛІК ТА ЗРАЗКИ ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах» включає проведення двох контрольних робіт та підсумкового контролю у формі іспиту.

Зразки рівнів завдань для модульної контрольної роботи:

Рівень I.

1. Європейська хартія місцевого самоврядування була схвалена в:

- а) 1965 р.
- б) 1975 р.
- в) 1985 р.
- г) 1995 р.

2. Просторові межі функціонування територіальної громади в Україні визначаються на основі:

- а) інтеграційної ознаки територіальної громади;
- б) територіальної ознаки;
- в) інтелектуально-комунікативної ознаки;
- г) функціонально-цільової ознаки.

3. Теорія вільної громади – це:

- а) теорія природних прав громади;
- б) громадівська теорія місцевого самоврядування;
- в) державницька теорія місцевого самоврядування;
- г) громадсько-державна теорія.

4. Закон України «Про місцеве самоврядування» був прийнятий в:

- а) 1991 р.

- б) 1992 р.
- в) 1996 р.
- г) 1997 р.

5. Місцеві територіальні спільноти в Польщі носять назву:

- а) гміни;
- б) солецтва;
- в) райони;
- г) селища.

Рівень 2.

1. Спроможна територіальна громада – це...
2. Стратегічне планування – це...

Рівень 3.

Практичне завдання: опишіть стратегічне бачення розвитку вашої громади (стратегічні та оперативні цілі, проведення SWOT-аналізу); запропонуйте проект розвитку громади.

Приклади:

Сторінки 108-117 підручника: Ткачук А., Ткачук О. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація. Конспект лекцій для школярів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво Юстон», 2020. 204 с. URL: https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/lections-for-students_for-web-2020.pdf; Стратегічне планування у громаді. URL: A2_EDITED (csi.org.ua); Як підготувати проект місцевого розвитку? URL: [yak-napysaty-proyekt-miscevogo-ekonomichnogo-rozvytku.pdf](https://www.csi.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/yak-pidgotuvaty-proyekt-miscevogo-ekonomichnogo-rozvytku.pdf) (csi.org.ua)

Перелік орієнтовних питань для модульної контрольної роботи №1

1. Становлення та еволюція системи публічного управління у світі.
2. Виникнення інституту місцевого самоврядування та публічне управління в громадах.
3. Моделі та форми місцевого самоврядування.
4. Європейська хартія місцевого самоврядування.
5. Приклади функціонування місцевого самоврядування в країнах Центральної Європи, Балтії та Скандинавії.
6. Функціонування територіальних громад в європейських країнах.

7. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та відображення норм Європейської хартії місцевого самоврядування в українському законодавстві про місцеве самоврядування.
8. Адміністративний аспект державного та публічного управління.
9. Структура, статус та повноваження територіальних органів центральних органів виконавчої влади.
10. Структура, статус та повноваження органів місцевого самоврядування.
11. Добре врядування. Принципи доброго врядування.
12. Роль жителів громади у процесі управління.
13. Поняття «децентралізації».
14. Реформа децентралізації в Україні.
15. Роль децентралізації в процесах публічного управління та адміністрування на місцях.
16. Система публічного управління в Україні.
17. Рівні публічного управління в Україні.
18. Базовий рівень публічного управління в Україні.
19. Територіальні громади.
20. Ключові вимоги щодо створення територіальної громади в Україні.
21. Територіальні громади в умовах децентралізації.
22. Спроможна територіальна громада.
23. Органи та посадові особи в територіальній громаді.
24. Сільська, селищна та міська ради.
25. Повноваження сільської, селищної та міської ради.
26. Старостинський округ. Старости.
27. Виконавчий комітет ради.
28. Сільський, селищний, міський голова.
29. Повноваження сільського, селищного та міського голови.
30. Система відносин у територіальній громаді.

Перелік орієнтовних питань для модульної контрольної роботи №2

1. Ресурсне забезпечення територіальної громади. Види ресурсів.
2. Управління ресурсами в територіальній громаді. Планування витрат.
3. Фінансове забезпечення діяльності громади. Бюджет.
4. Доходи та видатки місцевого бюджету.
5. Вирівнювання фінансових ресурсів між громадами.
6. Матеріальні ресурси громади та їхнє використання.

7. Людські та трудові ресурси громади.
8. Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах.
9. Процеси інформатизації та поширення інформаційно-комунікативних технологій та управлінський процес.
10. Умови функціонування та ефективного виконання повноважень органами державної влади різних рівнів, органами місцевого самоврядування.
11. Якісна система інформаційного-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування.
12. Забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень на всіх рівнях.
13. Аналітичні/дослідницькі центри та органи публічного управління різних рівнів.
14. Поняття «громадська участь», «участь громадян» або «залучення громадян».
15. Рекомендації Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті».
16. Пряма та представницька демократія на регіональному та місцевому рівнях.
17. Пряма (безпосередня) демократія.
18. Форми та інструменти локальної (місцевої) демократії.
19. Поняття «сталого розвитку». Стратегія сталого розвитку.
20. Принципи сталого розвитку територіальних громад.
21. Чинники сталого розвитку територіальної громади.
22. Стратегія розвитку територіальної громади.
23. Стратегічний план.
24. Проекти розвитку територіальної громади.
25. Планування, фінансування та реалізація проектів розвитку громади.
26. Стратегічне бачення розвитку громади.
27. Особливості стратегічного планування розвитку різних секторів життєдіяльності громади в умовах воєнного стану.
28. Самоорганізація. Самоорганізація молоді громади.
29. Форми самоорганізації громадян.
30. Взаємодія органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (іспит)

1. Становлення та еволюція системи публічного управління у світі.
2. Виникнення інституту місцевого самоврядування та публічне управління в громадах.
3. Моделі та форми місцевого самоврядування.
4. Європейська хартія місцевого самоврядування.
5. Приклади функціонування місцевого самоврядування в країнах Центральної Європи, Балтії та Скандинавії.
6. Функціонування територіальних громад в європейських країнах.
7. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та відображення норм Європейської хартії місцевого самоврядування в українському законодавстві про місцеве самоврядування.
8. Адміністративний аспект державного та публічного управління.
9. Структура, статус та повноваження територіальних органів центральних органів виконавчої влади.
10. Структура, статус та повноваження органів місцевого самоврядування.
11. Добре врядування. Принципи доброго врядування.
12. Роль жителів громади у процесі управління.
13. Поняття «децентралізації».
14. Реформа децентралізації в Україні.
15. Роль децентралізації в процесах публічного управління та адміністрування на місцях.
16. Система публічного управління в Україні.
17. Рівні публічного управління в Україні.
18. Базовий рівень публічного управління в Україні.
19. Територіальні громади.
20. Ключові вимоги щодо створення територіальної громади в Україні.
21. Територіальні громади в умовах децентралізації.
22. Спроможна територіальна громада.
23. Органи та посадові особи в територіальній громаді.
24. Сільська, селищна та міська ради.
25. Повноваження сільської, селищної та міської ради.
26. Старостинський округ. Старости.
27. Виконавчий комітет ради.
28. Сільський, селищний, міський голова.
29. Повноваження сільського, селищного та міського голови.
30. Система відносин у територіальній громаді.
31. Ресурсне забезпечення територіальної громади. Види ресурсів.

32. Управління ресурсами в територіальній громаді. Планування витрат.
33. Фінансове забезпечення діяльності громади. Бюджет.
34. Доходи та видатки місцевого бюджету.
35. Вирівнювання фінансових ресурсів між громадами.
36. Матеріальні ресурси громади та їхнє використання.
37. Людські та трудові ресурси громади.
38. Інформаційне та інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування органів публічного управління в територіальних громадах.
39. Процеси інформатизації та поширення інформаційно-комунікативних технологій та управлінський процес.
40. Умови функціонування та ефективного виконання повноважень органами державної влади різних рівнів, органами місцевого самоврядування.
41. Якісна система інформаційного-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування.
42. Забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень на всіх рівнях.
43. Аналітичні/дослідницькі центри та органи публічного управління різних рівнів.
44. Поняття «громадська участь», «участь громадян» або «залучення громадян».
45. Рекомендації Ради Європи «Про участь громадян у місцевому публічному житті».
46. Пряма та представницька демократія на регіональному та місцевому рівнях.
47. Пряма (безпосередня) демократія.
48. Форми та інструменти локальної (місцевої) демократії.
49. Поняття «сталого розвитку». Стратегія сталого розвитку.
50. Принципи сталого розвитку територіальних громад.
51. Чинники сталого розвитку територіальної громади.
52. Стратегія розвитку територіальної громади.
53. Стратегічний план.
54. Проєкти розвитку територіальної громади.
55. Планування, фінансування та реалізація проєктів розвитку громади.
56. Стратегічне бачення розвитку громади.
57. Особливості стратегічного планування розвитку різних секторів життєдіяльності громади в умовах воєнного стану.
58. Самоорганізація. Самоорганізація молоді громади.
59. Форми самоорганізації громадян.
60. Взаємодія органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних і семінарських занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

ДОДАТКИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

SWOT-АНАЛІЗ

сильних, слабких сторін територіальної громади, можливостей і загроз

Сильні сторони <i>(позитивні фактори громади, які можуть бути використані для її розвитку)</i>	Слабкі сторони <i>(негативні фактори громади, які заважають її розвитку)</i>
<ul style="list-style-type: none">••	<ul style="list-style-type: none">••
Можливості <i>(позитивні фактори зовнішнього впливу, які сприяють розвитку громади)</i>	Загрози <i>(негативні фактори зовнішнього впливу, які заважають розвитку громади)</i>
<ul style="list-style-type: none">••	<ul style="list-style-type: none">••

Характеристика зацікавлених сторін

Група (різні вікові та соціальні групи жінок та чоловіків, в т.ч. вразливі)	Чисельність групи	Оцінка ступеня впливу (впливовий / невпливовий)	Оцінка ступеня активності (активний / неактивний)	Потреби	Проблеми (фізичного/економічного/ресурсного/юридичного/культурного/часового характеру/інші)

Інформація щодо проведених консультацій із заінтересованими сторонами

Тема консультації: « _____ »

Дата консультації: _____ .20____

Група (різні вікові та соціальні групи жінок та чоловіків, в т.ч. вразливі)	Проблема	Причини	Наслідки	Динаміка (позитивна, негативна, стабільна)	Масштаб проблеми та терміновість	Пропозиції заінтересованих сторін

Орієнтовний зразок Анкети для виявлення потреб/ проблем різних груп заінтересованих сторін

Дата консультацій:

Власник проблеми (група):

Масштаб проблеми (кількість заінтересованих сторін):

Питання	Відповіді
Існування проблеми?	

Кого стосується проблема?	
Які причини проблеми?	
Ознаки проблеми, чинники, що підтверджують її існування?	
Що зроблено для вирішення проблеми?	
Що робить держава для вирішення проблеми?	
Хто бере участь у вирішенні проблеми?	
Пропозиції щодо вирішення проблеми.	

Орієнтовний перелік критеріїв для визначення пріоритетності проблем громади

Назва критерію	Проблема 1	...	Проблема X	Пріоритетність
Масштаб <i>(в абсолютних чи відносних цифрах)</i>				
Терміновість <i>(від 1 до 5, де 1 означає, що проблема не є терміною, а 5 означає, що проблема потребує негайного вирішення)</i>				
Динаміка <i>(зменшується, стабільна, прогресує, швидко прогресує або прогресує критично швидко)</i>				
Наслідки <i>(від 1 до 5, де 1 означає, що проблема не матиме серйозних наслідків, а 5 означає, що проблема матиме дуже негативні наслідки)</i>				
Резонанс <i>(від 1 до 5, де 1 означає, що проблема не є резонансною, а 5 означає, що проблема дійсно резонансна)</i>				
Додаткові критерії				

Карта територіальних громад України

Станом на 2021 р.

Спроможні територіальні громади

Методика формування спроможних територіальних громад

Етапи формування спроможних громад:

Джерело:

Децентралізація.

Бібліотека.

Інфорграфіка.

URL:

https://decentralization.gov.ua/library?year=&library_category=&library_source=&library_theme=&library_type=12&library_name=

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Адміністративно-територіальна одиниця – область, район, місто, район у місті, селище, село.

Бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет) – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування.

Бюджет розвитку – доходи і видатки місцевого бюджету, які утворюються і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку, зміцнення матеріально-фінансової бази.

Виконавчий комітет – виконавчий орган, що створюється радою. Такий собі місцевий уряд, який відповідальний за ситуацію справ у громаді. Очолює його відповідно сільський, селищний, міський голова.

Громадівська теорія або теорія природних прав громади ототожнює цілі, завдання і функції органів місцевого самоврядування з діяльністю і функціями громади. В основі цієї теорії є положення про те, що громада, як самоврядний територіальний колектив, така ж самостійна, як і сама держава, тим більше, що вона виникла раніше держави, тому держава є федерацією громад, і виводить свої права від громади, а не навпаки. Отже, держава існує для громади, а не громада для держави, оскільки відповідно до теорії природних прав право могло бути визнане державою, а не створеним нею. Як і людина, громада володіє наданими їй природними і невід'ємними правами. Така громада не повинна підкорятись державі у вирішенні питань місцевого значення, а повинна мати свою власну компетенцію. Органи місцевого самоврядування незалежні і самостійні в своїй діяльності і керуються лише законом відповідно до принципу «дозволено все, що не заборонене законом».

Добре врядування (англ. Good Governance) – це новітня концепція та модель публічного управління. У фокусі доброго врядування реалізація повноважень органів державної влади й органів місцевого самоврядування в тісній співпраці з громадськістю та всіма зацікавленими сторонами з метою зробити благо громаді. В ряді видань термін «good governance» перекладається як «належне врядування» або «добросовісне врядування».

Європейська хартія місцевого самоврядування – міжнародний документ, який встановлює міжнародно-правові гарантії щодо права територіальних громад / комун / гмін / общин на власне самоуправління, мінімальні обсяги такого права і допустимих обмежень із боку держави щодо діяльності органів місцевого самоврядування.

Загальний склад ради – кількісний склад депутатів ради, визначений радою відповідно до закону.

Загальні збори – зібрання всіх чи частини жителів села (сіл), селища, міста для вирішення питань місцевого значення.

Місцеве самоврядування означає право і реальну можливість органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою державних справ, під власну відповідальність і в інтересах місцевого населення (Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Україною у 1997 році). Термін «місцеве самоврядування» вперше ввів Пруський юрист Х.Р. Гнейст, який вважав, що місцеве самоврядування – це управління, що здійснюється самостійно населенням певної територіальної одиниці.

Місцевий референдум – форма прийняття територіальною громадою рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування шляхом прямого голосування.

Об'єднана територіальна громада є спроможною сільською/селищною/міською територіальною громадою, складається із низки поселень, які об'єднані навколо потужнішого серед інших центру – міста, селища, села. «Об'єднана територіальна громада» по суті є перехідним терміном, яким законодавець спробував показати її відмінність від «територіальної громади», яка не має повного спектру повноважень своїх органів місцевого самоврядування через неспроможність їх виконувати.

Обласний бюджет – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення спільних інтересів територіальних громад, виконання місцевих програм, здійснення бюджетного вирівнювання.

Органи місцевого самоврядування – це структурно-організовані колективи службовців або одного службовця, що наділяються владою в системі місцевого самоврядування для реалізації владних рішень.

Органи самоорганізації населення – представницькі органи, що створюються частиною жителів, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста.

Посадова особа органів місцевого самоврядування (посадова особа місцевого самоврядування) – особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження в здійсненні організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій та отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету.

Право комунальної власності – право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить

ій, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

Ресурси громади – все те, що може бути використано для поліпшення якості життя у громаді.

Секретар ради – важлива посадова особа місцевої ради. Обирають зі складу депутатів ради. Заступає для виконання обов'язків голови у випадку його дострокового припинення повноважень.

Сільська, селищна чи міська рада – є представницьким органом територіальної громади, за якою закон закріпив найважливіші установчі, нормативні та контрольні повноваження.

Сільський, селищний, міський голова – головна посадова особа територіальної громади, якого обирають прямими виборами. Очолює виконавчий комітет ради, головує на засіданнях ради та виконкому, підписує акти, ухвалені ними.

Сталий розвиток – це розвиток без нанесення збитків основним екологічним, соціальним та економічним процесам, а також системам, від яких ці процеси залежать.

Староста – представник округу в органах місцевого самоврядування ОТГ, важлива та авторитетна фігура в селі, повноваження в нього можуть бути досить різними в залежності від громади і його ж спроможності. Але саме він має забезпечити справедливе відношення до сіл округу з боку органів місцевого самоврядування ОТГ.

Старостинський округ – окремі села чи групи сіл у межах об'єднаної територіальної громади складають.

Статут територіальної громади – це документ нормативнопроцедурного характеру, який віддзеркалює характерні риси взаємовідносин всередині територіальної спільноти.

Стратегія розвитку громади/стратегічний план розвитку – це документ, затверджений рішенням відповідної ради, який визначає бачення майбутнього громади в середньостроковій перспективі, визначає мету розвитку, пріоритети різних дій і заходів на основі ресурсів, які можна реально залучити всередині громади чи ззовні.

Територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література

1. Дослідження державних політик: методологія, процедури та європейські практики: монографія / авт. кол.: [Л. В. Гонюкова, В. М. Козаков, В. А. Ребкало та ін.]; за заг. ред. Л. В. Гонюкової, В. М. Козакова. Київ: НАДУ, 2018. 400 с.
2. Інструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади / за заг. ред. В. М. Олуйко. Київ: Ваїте, 2017. 432 с.
3. Місцеве самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії. Огляд. Публікація видана за фінансової підтримки Уряду Швеції. SKL International 2016, оновлене видання 2020. 84 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/720/Ukrainian_finalver_bluebook_compressed.pdf
4. Нагаєв В. М. Публічне адміністрування: електронний навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2018. 278 с. URL: http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/1076/1/ЕЛЕКТР_ПОСИБ_ПУБЛ_АДМ_2018_PDF.
5. Павлов О.І., Павлова І.О. Об'єднані територіальні громади України в системі публічного управління. *Державно-управлінські студії*. 2019. №5. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/Pavlov.pdf>
6. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 1. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 213 с.
7. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 2. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 246 с.
8. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у

- трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 3. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 155 с.
9. Реформа з децентралізації: перехід від добровільного об'єднання територіальних громад до адміністративного укрупнення територіальних громад та районів посібник щодо розгляду окремих спорів, обумовлених змінами в адміністративно-територіальному устрої України, що відбулися у 2020 році). 2021. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/750/Posibnyk_perekhid_vid_dobrovilnogo_obiednannia_do_administratyvno_ukrupnennia__1_.pdf
 10. Стратегічне планування розвитку територіальних громад. Методичне забезпечення. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/strategichne-planuvannya-rozvytku-terytorialnyh-gromad/metodychne-zabezpechennya/>
 11. Ткачук А., Ткачук О. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація: конспект лекцій для школярів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво Юстон», 2020. 204 с. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/734/lections-for-students_for-web-2020.pdf
 12. Ткачук А., Ткачук О., Дятленко С. Децентралізація – самоорганізація – самореалізація. Матеріали для вчителів і не тільки. К.: ТОВ «Видавництво «Юстон», 2020. 224 с.
 13. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, В. С. Колтун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук]. К., 2017. 129 с.

Допоміжна література

1. Архипенко І.М. Стратегічне управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип. 2 (22). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02\(22\)/21.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02(22)/21.pdf)

2. Бакуменко В. Д. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень. *Наукові розвідки з державного управління: зб. наук. пр.* 2015. № 1. С. 8-26.
3. Берданова О. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку. К., 2014. 37 с.
4. Бобровський О.І. Теоретичні засади публічного управління територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2020. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/153.pdf
5. Вакуленко В. П., Берданова О. А. Стратегічне планування місцевого розвитку. Київ: Проекту міжнародної технічної допомоги «Підтримка децентралізації в Україні», 2012. 92 с.
6. Воробей В. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики / посібник. За підтримки програми USAID DOBRE. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/717/MER_2021_WEB.pdf
7. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. К., Москаленко О. М., 2012. 212 с.
8. Інституціоналізація публічного управління в Україні: наук.-аналіт. доп. / за заг. ред. М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2019. 210 с.
9. Карпа М.І. Розвиток публічної служби в Україні: компетенційний підхід: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. 264 с.
10. Кириленко. О. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальних громад: [навч. посібн.] / О. Кириленко, Малиняк Б. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с. URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/2finlweb.pdf>
11. Кондратинський О.С. Ключові громадянські компетентності територіальних громад. *Актуальні питання формування та розвитку громадянських компетентностей в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю* / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, Н. Г. Протасової, Ю. О. Молчанової. К.: НАДУ, 2016. С. 129 – 133.

12. Кондратинський О.С. Термінологічний аналіз понять «громадянське суспільство» та «територіальна громада». *Аспекти публічного управління*. Д.: 2015. № 11–12. С. 14–20.
13. Куценко Т.Ф. Об'єднані територіальні громади в Україні: короткий аналітичний огляд. *Економіка та держава*. 2017. № 3. С. 64–70.
14. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування: станом на 10 листопада 2019 р. / Міністерство розвитку громад та територій України. Київ, 2019. 31 с. URL:
<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/494/10.11.2019.pdf>
15. Нагорний С. «Перекроювання» у країнах Вишеградської групи: висновки для України. URL: <http://icps.newagelab.com.ua/pub/files/113/79.pdf>
16. Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2013. 466 с.
17. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика / за заг. редакцією Л. Прокопенка. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2018. 316 с.
18. Публічна політика: навч. посіб. / за заг. ред. С. О. Телешуна. К.: НАДУ, 2016. 340 с.
19. Публічне адміністрування об'єднаними територіальними громадами: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016; Ліра ЛТД. 480 с. URL:
<http://er.dduvs.in.ua/bitstream/2.pdf>
20. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / за заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с. URL:
http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/monografii/Монографія_2017.pdf
21. Публічне управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності. Матеріали ІV всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Львів: ТЗОВ «Галицька видавнича спілка», 2021. URL : <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/187/zbirnik-09-04-2021.pdf>

22. Регіональна Стратегія розвитку Закарпатської області на період 2021–2027 років. URL: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/derzhavna-rehional-napolityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/regionalni-strategiyi-rozvytku-naperiod-do-2027-roku/regionalna-strategiya-rozvytku-zakarpatskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv/>
23. Родченко В.Б. Реалізація, моніторинг і оцінювання стратегії розвитку підприємництва в об'єднаних територіальних громадах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. «Міжнародні економічні відносини і світове господарство». 2018. Вип. 19, ч. 2. С. 162–167.
24. Спасів Н.Я. Об'єднана територіальна громада як новітній суб'єкт місцевого самоврядування: наукове пізнання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. «Економічні науки». 2019. Вип. 33. С. 209–211.
25. Старости: проблемні питання громад та роз'яснення АМУ. Видання здійснене в рамках Проєкту USAID ПУЛЬС. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/713/pp_210_210_puls.pdf
26. Теоретичні основи сталого місцевого розвитку, орієнтованого на громаду / [за заг. ред. Ю. М. Петрушенка]. Суми: Університетська книга, 2013. 354 с.
27. Теорії, технології та особливості реалізації адміністративних реформ у стрижневих країнах світу: монографія / автор. кол.: В.І. Шарий, О.В. Черевко, В.М. Мойсієнко. Черкаси, 2017. 316 с.
28. Теорія і практика публічного управління та адміністрування у ХХІ сторіччі: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих учених (Київ, 30 листопада 2018 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. М. Пертоє, І. О. Дегтярьової. Київ: НАДУ, 2018. 402 с.
29. Територіальна громада: управління розвитком: [Моногр.] І Ю. О. Куц, О. В. Решеvecь / За заг. ред. Ю.О. Куца. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2013. 540 с.
30. Тертичка В. В. Стратегічне управління: підручник. Київ: К.І.С., 2017. 932 с.

31. Ткачук А.Ф. Від перспективного плану до стратегії розвитку громади (через призму досвіду об'єднаних територіальних громад Хмельниччини). К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. 76 с.
32. Ткачук А.Ф. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль) / Анатолій Ткачук, Василь Кашевський, Петро Мавко. К.: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/84/Strategichne-planuvannya.pdf>
33. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти: монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.]; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.
34. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти / Г.Г. Динис, Т.О. Карабін, Я.В. Лазур, М.В. Менджул, Р.П. Натуркач, О.Я. Рогач, М.В. Савчин, І.С. Сухан, П.А.Трачук, І.В. Хохлова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина. Ужгород: ТІМРАНИ, 2015. 216 с.
35. Успішна територіальна громада: будуємо разом / М. Бриль, О. Врублевський, О. Данчева [та ін.]. Харків: Фактор, 2018. 128 с.
36. Чикаренко І.А., Чикаренко О.О., Ушакова А.С. Досвід стратегічного управління розвитком об'єднаних територіальних громад. *Аспекти публічного управління*. 2018. Том 6 (№10). С. 54-61.

Методична література

1. Довідник магістра: спеціальність «Публічне управління та адміністрування» в УжНУ. 2021 – 2022 навчальний рік: навчально-методичний посібник / За заг. ред. і впоряд. Маріана Токаря; розробники програм і каталогу навч. дисц. С. Асланов, В. Буркало, І. Вегеш, Є. Гайданка, Н. Кічера, Г. Кумар, Ю. Остапець, О. Сурніна-Далекорей, К. Червеняк, І. Черленяк; Каф. політол. і держупр. УжНУ. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 400 с.
2. Кічера Н. Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах: навчально-методичні рекомендації (для студентів-магістрантів спеціальності «281 Публічне управління та адміністрування») / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 58;

[Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород, УжНУ. 2022. 74 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Бюджетний Кодекс України № 2456-VI від 08 лип. 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Всеукраїнська Асоціація ОТГ. URL: <https://hromady.org/>
3. Всеукраїнська Асоціація ОТГ. Бібліотека. URL: <https://hromady.org/pro-asociaciyu/biblioteka/>
4. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/>
5. Децентралізація. Бібліотека. URL: https://decentralization.gov.ua/library?year=&library_category=&library_source=&library_theme=&library_type=&library_name=
6. Діяльність органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Всеукраїнська Асоціація ОТГ. URL: <https://hromady.org/dajdzhesti-voyennogo-stanu/>
7. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15.10.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
8. Звіт щодо розробки системи оцінки ефективності територіальних громад (пілотний проєкт). URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/798/Report_PMS_Pilot_29.12.2021_final_Ukr.pdf
9. Конституція України: закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 10 січня 2022 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/800/10.01.2022.pdf>
11. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
12. Посібник з основ управління людськими ресурсами для територіальних громад. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/767/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_HR.pdf

13. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лют. 2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
14. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 6 сер. 2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text>
15. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 сер. 2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>
16. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
17. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року №722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>

Навчально-методичне видання

Кічера Надія Михайлівна

Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для студентів-магістрантів спеціальності
«281 Публічне управління та адміністрування»

Навчально-методична серія «КАФЕДРА»

№ 58

К 46

Кічера Н. Публічне управління та адміністрування в територіальних громадах: навчально-методичні рекомендації (для студентів-магістрантів спеціальності «281 Публічне управління та адміністрування») / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / №58; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород, УжНУ. 2022. 74 с.

УДК 353,5(076)

Комп'ютерна верстка і дизайн обкладинки – Маріан Токар

Підписано до друку 30 червня 2022 р. Формат 64x90/16.

Папір офсетний. Друк офсетний. Times New Roman.

Ум. друк. арк. 12,75. Тираж 50 прим.

Віддруковано на ФСН, УжНУ